

บทที่ 2

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาถึงความคิดเห็นและทัศนคติของเกษตรกรต่อการอนุรักษ์ดินและน้ำของโครงการที่ได้ดำเนินการไปแล้ว ซึ่งมีขั้นตอนของระเบียบวิธีการวิจัยดังนี้

2.1 ข้อมูลและแหล่งของข้อมูล

ข้อมูลสำหรับการศึกษาวิจัยนี้ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ข้อมูลขั้นต้น (Primary data) และข้อมูลขั้นที่สอง (Secondary data) กล่าวคือ ข้อมูลขั้นต้นจะเป็นข้อมูลเพื่อการวิจัยที่รวบรวมได้จากผู้ถูกทำการศึกษาโดยตรงคือ ตัวของเกษตรกรผู้ที่มีที่ดินและได้รับมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ ส่วนข้อมูลขั้นที่สองคือ ข้อมูลที่เกี่ยวกับการวิจัยที่รวบรวมได้จากแหล่งอื่นนอกเหนือจากประชากรที่ถูกเลือกเพื่อการวิจัยซึ่งส่วนใหญ่จะได้จาก เอกสารของทางโครงการพัฒนาลุ่มน้ำแม่แจ่ม และหน่วยราชการอื่นที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังได้รวบรวมข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ระดับสูง และผู้ปฏิบัติงานสนามของโครงการ ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำของโครงการระดับอำเภอ ตำบลและหมู่บ้านอีกด้วย

2.2 ประชากรเป้าหมาย การสุ่มตัวอย่างและขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยประชากรเป้าหมาย : การวิจัยนี้ต้องการศึกษาทัศนคติของเกษตรกรต่อการอนุรักษ์ดินและน้ำเป็นสำคัญ ดังนั้นประชากรเป้าหมายจึงได้กำหนดขึ้นโดยให้เกษตรกรผู้เป็นหัวหน้าครัวเรือน ทั้งชาวไทยเหนือและชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมในบริเวณที่มีการใช้มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นประชากรตัวอย่างในการวิจัย

การสุ่มตัวอย่างและขนาดของกลุ่มตัวอย่าง : การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตามประสงค์ (Purposive sampling) ทั้งนี้เพราะมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษามลจากการใช้มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำของโครงการเป็นสำคัญ และจากการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีดังกล่าว ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดเพื่อการศึกษาครั้งนี้จำนวน 180 ครัวเรือน ประกอบด้วยครัวเรือนชาวไทยเหนือ 100 ครัวเรือน และชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยง 80 ครัวเรือน

2.3 การเก็บและรวบรวมข้อมูล

การเก็บและรวบรวมข้อมูลของการวิจัย ที่ได้เริ่มเก็บและรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 20 เมษายน - 20 พฤษภาคม 2530 โดยทำการเก็บและรวบรวมข้อมูลในหมู่บ้านต่าง ๆ จาก 4 ตำบลดังนี้ คือตำบลช่างเคิ่ง ตำบลท่าผา ตำบลแม่นาจว และตำบลแม่ศึก สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.3.1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้เครื่องมือดังต่อไปนี้

- 2.3.1.1 แผนที่แสดงลักษณะภูมิศาสตร์ของบริเวณที่ศึกษา ซึ่งแสดงเกี่ยวกับบริเวณที่ศึกษา ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน ตำแหน่งที่มีการพัฒนาที่ดิน โดยอาศัยข้อมูลจากแผนที่ มาตราส่วน 1 : 50,000 ของฝ่ายประสานงานพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สำนักงานเกษตรภาคเหนือจังหวัดเชียงใหม่
- 2.3.1.2 แผนที่แสดงการวางแผนการใช้ที่ดินบริเวณลุ่มน้ำแม่แจ่มและลักษณะอื่น ๆ อีก บางประการมาตราส่วน 1 : 250,000 ของฝ่ายวางแผนการใช้ที่ดิน กองจำแนกที่ดิน กรมพัฒนาที่ดินกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- 2.3.1.3 การศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ข้อมูลบางประการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ดิน ตลอดจนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ซึ่งปรากฏอยู่ในหนังสือและเอกสารต่าง ๆ ได้ถูกนำมาใช้เพื่อวางแผนในการวิจัยและพิจารณาศึกษาร่วมกับข้อมูลอื่น
- 2.3.1.4 แบบสอบถาม จากการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ จากเอกสาร ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ทำการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามขึ้นมา ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามมีทั้งกำหนดให้เลือกตอบ และให้อิสระในการตอบแบบสอบถามดังกล่าว มีโครงสร้างและส่วนประกอบคือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของหัวหน้าครัวเรือน ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางเศรษฐกิจและการเกษตร ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจและทัศนคติต่อการอนุรักษ์ดินและน้ำของโครงการฯ

2.3.2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล : การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน คือ

2.3.2.1. การศึกษาเอกสาร : การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารนี้ได้ทำการศึกษาเพื่อให้เห็นถึง นโยบายและปทัศหาวรวมทั้งความจำเป็นที่จะต้องมีการจัดทำแผนงานการวิจัยต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย และเพื่อให้ได้ทราบถึงสภาพที่แท้จริงของโครงการ ก่อนที่จะทำการวางแผนสอบถาม และการเก็บรวบรวมข้อมูลในสนาม

2.3.2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถาม : การเก็บรวบรวมข้อมูลในที่นี้ได้ดำเนินการภายหลังจากการวางรูปแบบการวิจัยเสร็จสิ้นแล้ว ซึ่งมีการดำเนินงานคือ หลังจากสร้างแบบสอบถามเสร็จแล้ว ได้นำแบบสอบถามฉบับทดสอบออกทำการสัมภาษณ์ กับหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรจำนวนหนึ่ง เพื่อหาข้อบกพร่องต่าง ๆ ของแบบสอบถามสำหรับนำมาแก้ไขปรับปรุง และเมื่อทำการแก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้วจึงได้ออกทำการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนที่ได้กำหนดไว้อีกครั้งหนึ่ง นอกจากนี้ผู้วิจัยได้สังเกตสภาพต่าง ๆ ควบคู่กันไปกับการสัมภาษณ์และนำสิ่งที่ได้จากการสัมภาษณ์มาพิจารณาประกอบกับข้อมูลที่ได้นำ

2.4 การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

2.4.1. การประมวลผลข้อมูล

ข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้แล้วจะถูกนำมาตรวจสอบ (Edit) แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อีกครั้งเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องเชื่อถือได้ หลังจากนั้นได้นำข้อมูลทั้งหมดมาจัดระเบียบและสร้างคู่มือลงรหัสของข้อมูลแต่ละชุด ในการนี้ได้มีการปรับปรุงข้อมูลให้อยู่ในระดับของข้อมูลประเภทกลุ่ม (Nominal) และข้อมูลประเภทช่วง (Interval) ทั้งนี้เพื่อที่จะนำข้อมูลที่ได้นำไปวิเคราะห์ทางสถิติตามความเหมาะสมต่อไป

2.4.2. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากจัดระเบียบและลงรหัสข้อมูลแล้ว ได้นำข้อมูลที่ได้นำไปบันทึกผลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปการจัดระบบฐานข้อมูล (dBASE III) จากนั้นได้กำหนดสถิติที่ใช้ในการแปลผลข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย อัตราส่วนร้อยละ (Percentage) และการทดสอบไคสแควร์ (Chi - square test χ^2) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติของเกษตรกรต่อการอนุรักษ์ดินและน้ำของโครงการ ทั้งนี้ได้นำข้อมูลที่ได้มาไปประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรม SPSS (Statistical Package for the Social Sciences Program) ตามตัวแปรที่ต้องการศึกษา แล้วจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ทราบลักษณะทั่วไปของประชากรที่ศึกษา และตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เพื่อรายงานผลโดยละเอียดต่อไป